

#STATISTIKAI100

Latvijas Statistiķu asociācija, Centrālā statistikas pārvalde, Latvijas Universitātes (LU) Doktorantūras skolas “Baltijas jūras reģiona valstu integrācija ES nozīmīgākās sadarbības dimensijās” lasījums

“Kārlis Balodis – pasaulē pazīstams statistiķis, demogrāfs un politiķis”

Juris Krūmiņš - LZA akadēmiķis, LZA Kārļa Baloža balvas laureāts (2004.g.), LU profesors, vadošais pētnieks

Pēteris Zvidriņš - LZA akadēmiķis, LZA Kārļa Baloža balvas laureāts (1996.g.) LU prof. emeritus, vadošais pētnieks

Lasījums veltīts Latvijas Universitātes simtgadei, Latvijas Statistikas simtgadei un Latvijas Statistiķu asociācijas 20 gadu jubilejai.

2019. g. 23. sept. plkst. 17.00 Aspazijas bulv. 5, 225. auditorija

Kārlis Balodis / Carl Ballod (1864-1931)

Demogrāfs, teologs, ekonomists, statistiķis – LU profesors

1919. gada 29. septembrī K. Balodis teica akadēmisko runu **“Mūžīgā miera ideja un pasaules sauszemes izdalīšana tautu starpā”** augstskolas dibināšanas svinībās 1. pilsētas teātrī (tagad - Nacionālā opera),

bet 1920. gada 18. novembrī akadēmisko runu **“Par Latvijas stāvokli pagājušajā gadā un viņas izredzēm nākotnē”** Latvijas Republikas dibināšanas otrajā gadadienā. Agrārās reformas sagatavošanas periodā viņš ieteica Latvijas valdībai daļu muižu zemes izpirkt, lai apgādātu ar to bezzemniekus, toties muižu centrus saglabāt, lai neizpostītu iekoptās zemes un saimniecības ēkas, tomēr tas netika ņemts vērā.

1919. g. , atklājot Latvijas Augstskolu, pēc Tautas Padomes priekšsēdētāja Jāņa Čakstes akadēmisko runu teica Kārlis Balodis.

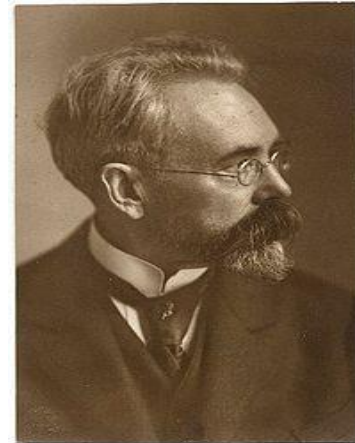

***Latvijas tehnisko darbinieku biedrības goda biedrs,
Concordia Latavensis goda filistrs,
Latvijas darba savienības priekšsēdētājs.***

Kārlis Balodis (1864-1931) – daži biogrāfijas fakti:

Dzimis kalēja ģimenē Bilstiņu pagastā Kokneses draudzē. Jau bija 10 gadus vecs brālis un 6-gadīga māsa. Divu gadu vecumā nomira tēvs.

Nav gājis skolā! Lasīt un rakstīt iemācījies pie vācu mājskolotājas.

Pašmācības ceļā sagatavojās ģimnāzijas gala eksāmeniem un ***kā eksterns tos nokārtoja 1883.g.*** Jelgavas ģimnāzijā.

1887.g. pabeidz Tērbatas Univ. Teoloģijas fak. un **1888.g.** tiek iesvētīts par luterāņu mācītāju. **1989.g.** ar māsu Hermīni un svaini Pēteri Zālīti apceļo Brazīliju.

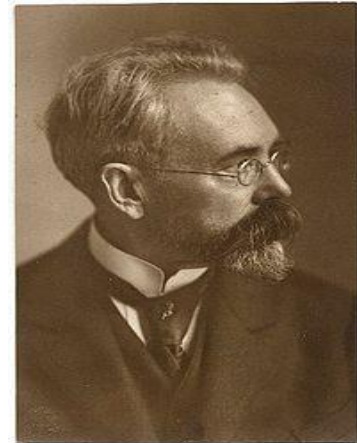
1891.-1892.g. studē ģeogrāfiju Jēnas Univ. Vācijā, kur uzraksta darbu «Nākotnes valsts». **1893.-1895.g.** luterāņu draudzes priesteris Zlatoustā Urālos Krievijā.

1895.g. Minhēnes un Berlīnes Univ. turpināja ekonomikas un statistikas studijas.

1898.g. saņēma Krievijas ZA Lielo zelta medaļu par pētījumiem statistikā, **«Nākotnes valsts» publicēta pirmo reizi - Štutgartē.**

1899.g. aizstāvēja doktora dis. par pilsētu un lauku iedzīvotāju mūža ilgumu un, **saņemot noraidījumu no Rīgas Politehniskā institūta,** kļuva par Berlīnes Univ. docentu.

Kārlis Balodis (1864-1931) – daži biogrāfijas fakti:

1901. -1903. g. Balodis dzīvo Latvijā.

1904.g. kļuva par Prūsijas Statistikas biroja Iedzīvotāju statistikas nodaļas vadītāju, Finanšu un Kara ministrijas padomnieku. Turpmāk 1.pas.kara laikā bija kartīšu sistēmas autors Vācijā.

1906.g. pirmo reizi tiek publicēts «Nākotnes valsts» tulkojums krievu valodā.

1914. g. ievēlēts par Berlīnes universitātes goda profesoru

1918.g. sākumā dibināta Palestīnas komiteja prof. K.Balodi vadībā, lai sagatavotu plānu «Palestīna kā ebreju izmitināšanas teritorija. **22.dec.** Rīgas 2.(krievu) teātrī uzstājas ar lekciju «Latvijas izveidošana (individuālā un sociālā Latvija).

1919.g. atgriezās Latvijā un kļuva par Latvijas Universitātes profesoru.

1928.g. ievēlēts par Latvijas 3. Saeimas deputātu no Latvijas Darba savienības (Latvijas sociāldemokrāti nepieņēma Balodi kā savējo).

1929.g. - K.Baloža vadībā sagatavots un aizstāvēts J.Bites diplomdarbs «Latvijas iedzīvotāju mirstības tabulas. Rīga: LU. 140 lpp.

Latvju Mazā enciklopēdija, Rīga: Grāmatu draugs. 199.lpp.:

BALODIS Kārlis - Dr. philos. et oec., ievērojams tautsaimnieks un statistiķis; pašmācības ceļā sagatavojies, nolīcis Jelgavā abituriju, studējis teoloģiju Tērbatā, pēc kandidata gada nokalpošanas apceļojis Brazīliju u.c. zemes, iegūstot doktora grādu, bijis par mācītāju Zlatoustā (Uralos), kur sācis nodarboties ar statistiku, pēc kam pārcēlies uz Vāciju, kur studējis Minhenē, Strasburgā, Berlīnē tautsaimniecību un statistiku, vēlāk strādājis par mācībspēku Berlīnes Universitātē. No 1919.g. darbojies kā mācībspēks LU, darbojies arī Saeimā.

Sovetskij enciklopedičeskij slovarj. Moskva, 1986. 105.lpp.

BALODIS (Ballod) Kārlis (1864-1931). Latvietis, ekonomists. Darbos par Latvijas ekonomiku kritizējis kapitālismu no sīkburžuāzijas pozīcijām.

Demografičeskij enciklopedičeskij slovarj. Moskva, 1985. 28.lpp.

Latviešu ekonomists, statistiķis un demogrāfs. Mācījies Tērbatas un-tē (1884-87). Aizstāvējis doktora dis. par pils.un lauku iedz. mūža ilgumu (1899) Berlīnes un-tē, kur kopš 1905.g. bijis profesors. Kopš 1919.g. Rīgas univ-tes profesors. ... Publikācijās par buržuāziskās Latvijas ekonomikas un demogrāfijas problēmām kritizējis kapitālismu no sīkburžuāzijas pozīcijām.

<http://www.worldcat.org/identities/lccn-n98-092743/>

Associated Subjects

[Agriculture and state](#) [Balodis, Kārlis, Balodis family](#) [Brazil--Santa Catarina \(State\)](#) [Communism--Economic aspects](#) [Communism--Social aspects](#) [Demography](#) [Economic history](#) [Economic policy](#) [Economics](#) [Finance](#) [Food supply](#) [Germans](#) [Germany](#) [Industrial policy](#) [Industries](#) [Influence \(Literary, artistic, etc.\)](#) [International relations](#) [Jews--Restoration](#) [Latvia](#) [Latvians](#) [Marxian economics](#) [Middle East--Palestine](#) [Mortality](#) [Philosophy](#) [Politics and government](#) [Population](#) [Reconstruction \(1914-1939\)](#) [Russia](#) [Socialism](#) [Socialism--Economic aspects](#) [Soviet Union](#) [Statistics](#) [Taxation](#) [Travel](#) [Utopian socialism](#) [War reparations](#) [World War \(1914-1918\)](#) [Zionism](#)

Most widely held works by Kārlis Balodis in WorldCat collections of more than 10,000 libraries worldwide

[Der Zukunftsstaat : Produktion und Konsum im Sozialstaat](#) (Book) **22** editions published between 1919 and 1920 in German and held by **168 WorldCat libraries**.

[Palästina als jüdisches Ansiedlungsgebiet](#) (Book) **15** editions published between 1918 and 1974 in 3 languages and held by **103 WorldCat libraries**.

[Grundriss der Statistik; enthaltend Bevölkerungs-, Wirtschafts-, Finanz- und Handels-Statistik](#) (Book) **14** editions published in 1913 in German and held by **82 WorldCat libraries**.

[Sowjet-Rußland](#) (Book) **7** editions published in 1920 in German and English and held by **56 WorldCat libraries**.

[Der Zukunftsstaat; wirtschaftstechnisches Ideal und volkswirtschaftliche Wirklichkeit](#) (Book) **8** editions published 1906 - 1927 in German and Russian and held by **54 WorldCat libraries**.

Most widely held works by Kārlis Balodis in WorldCat collections of more than 10,000 libraries worldwide

[Die mittlere Lebensdauer in Stadt und Land](#) (Book) **3** editions published 1899 - 1990 ***in German*** and held by **49** WorldCat libraries.

[Die Lebensfähigkeit der städtischen und ländlichen Bevölkerung](#) (Book) **9** editions published 1897 - 2018 ***in German*** and held by **45** WorldCat libraries.

[K. Baloscha Latwijas nahkotne pee sliktas un pee labas waldibas](#) ***in Latvian*** and held by **35** WorldCat member libraries worldwide

[Der Staat Santa Catharina in Südbrasilien](#) (Book) **7** editions published 1892 - 2013 in ***German and English*** and held by **34** WorldCat libraries.

[Die mittlere Lebensdauer in Stadt und Land](#) (Book) editions published 1899 - 2017 ***in German and English*** and held by **26** WorldCat libraries.

Киртовский Имант. Латышская **прогрессивная экономическая мысль** в 80-90 годы XIX столетия : диссертация на соиск. ученой степени канд. экономических наук . Рига: Латвийский Государственный университет, 1957. 212 lpp.

Киртовский Имант. **Книга К. Балодиса «Государство будущего»**. Grām.: Труды инж.-экономич. фак-та. Рига: 1973. 31-35 lpp.

Киртовский Имант. Очерки истории латышской **экономической мысли** : (1890-1920 гг.). Академия наук Латвийской ССР. Институт экономики. Рига : Зинатне, 1976. 184 lpp.

Киртовский Имант. Латышская **экономическая мысль** в начале XX века. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора экономических наук. Москва: Академия наук СССР. Институт экономики, 1977. 37 lpp.

Круминьш Ю. *Краткий очерк жизни К. Балодиса и его статистико-демографическое исследования* (1864-1931) – Воспроизводство населения и уровень жизни. Межвед. сб. науч. трудов. Рига: Латв. ун-т, 1980. С. 15.-23.

Pēc Baloža domām sabiedriskais īpašums uz ražošanas līdzekļiem var palielināt darba ražīgumu Vācijā divas reizes. Jāievieš **obligāta izglītība** (vīriešiem līdz 17-18, bet sievietēm līdz 15-16 gadu vecumam) un **obligāts darba periods** (vīriešiem 9-10, sievietēm 6-8 gadi), pēc kura tiek nodrošināta **mūža pensija**. Ja kāds grib iegādāties greznumpriekšmetus, tad ir jāstrādā ilgāk.

Laulībā vēlams stāties darba perioda laikā, bet vīriešiem ne ātrāk kā līdz 27, bet sievietēm – līdz 22 gadiem. **Bērnu dzimšanas vēlamais laiks** ir 25-35 gadu vecums. Pēc 150-200 gadiem nācijām neatliks nekas cits kā **akceptēt divu bērnu sistēmu**, lai nepasliktinātos dzīves apstākļi.

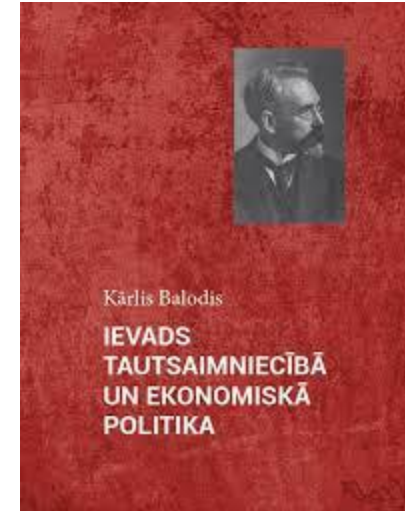
Balabkins Nikolajs, Šneps Manfrēds. Kad Latvijā būs labklājības valsts. Tautsaimnieks Kārlis Balodis. - Rīga: Zinātne, 1993. 166 lpp.:

«Tas ir gudrākais un taisnīgākais latviešu vidū» tā savulaik par Kārli balodi teicis Rainis. ... Pirmās Latvijas Republikas laikā no viņa – LU profesora – vairījās, lai neizraisītu Kārļa Ulmaņa dusmas. ... Pirms tam apturēja viņa plānus par latviešu kolonijām Brazīlijā ...

Grāmatā autori stāsta par Kārli Balodi – pasaules klases demogrāfu, ekonomistu futurologu un izcilu finansu speciālistu. Pakāpjoties uz Kārļa Baloža «pleciem», latviešu ekonomisti kļūs redzami tālu pasaulē. Ja tikai spēs . . .

Kārlis Balodis. Ievads tautsaimniecībā un ekonomiskā politika. Rīga: 2013. 560 lpp.

«Kārlis Balodis – pasaules līmeņa ekonomists, demogrāfs un statistiķis, kurš Latvijā vienmēr ir bijis un joprojām paliek ideoloģiski neērts.»

Izdevumā apkopotas Kārļa Baloža ekonomikas mācību grāmatas un nozīmīgākie viņa raksti par Latvijas tautsaimniecību. Publikācijā ir saglabāts oriģinālais tolaiku valodas stils. **SATURS:**

- 1) Ivars Brīvers. Izcilais latviešu ekonomists Kārlis Balodis.
- 2) Manfrēds Šneps-Šnepe. Kā profesors Kārlis Balodis «jaunu pasauli» cēla.
- 3) **«Ievads tautsaimniecībā» (1924.g.)**.
- 4) **«Ekonomiskā politika» (1923.g.)**, studiju kursa konspekts uz eksāmenu).
- 5) **«Latvijas saimniecība pie spējīgas un pie nespējīgas valdības» (1928.g.)**, Saeimas priekšvēlēšanu programma).
- 6) **«Latvijas izveidošana, Individuālā un sociālā Latvija» (1919.g.)**, priekšlasījums 1918.g. 22.dec. 2. Rīgas (krievu) teātrī.
- 7) **«Nākotnes valsts» (Atlanticus, 1898., 1903.-1906.g. fragmenti.**

Īpašs arī nāvē... (Latvijas Avīze, 2005. g. 5. febr.)

K. Balodis bija neikdienišķa personība. Pat viņa aiziešanai mūžībā laikabiedri neļāva palikt ikdienišķai. Pēc nāves atklājās, ka **profesora laulības dzīve bijusi ļoti nelaimīga**. Viņa dzīvē liela loma bijusi divām sievietēm. 1904. gadā viņš apprecējies ar vācieti Adeli fon Hugo, austriešu virsnieka atraitni ar divām meitām. No 1916. gada viņi dzīvo šķirti, likumīgi nešķīrušies. Rīgā viņa dzīves ceļā jau 1903. gadā bija ienākusi gleznotāja Emīlija Gruzīte. Pie viņas Balodis tajā liktenīgajā 1931. gada 5. janvāra priekšpusdienā, kad saslima ar gripu, dzēris tēju.

18. aprīlī «Jaunākās Ziņas» iznāca ar virsrakstu «Prāva par draudiem prof. Zālītem un baumas par prof. Baloža noindēšanu» un ziņoja, ka miertiesā pie atbildības saukta gleznotāja Emīlija Gruzīte par vēstuli, kurā draudējusi iznīcināt profesoru Zālīti. Profesors Zālīte panāca apgabaltiesas prokurora lēmuma par izziņas izbeigšanu atcelšanu un iepriekšējās izmeklēšanas atsākšanu. **15. jūnijā Balodi izraka, ekshumēja un pārapglabāja**, bet 7. augusta sākumā tieslietu ministrs Juris Pabērzs sabiedrībai, kas pēdējā laikā dzīvi interesējās par Kārļa Baloža nāves apstākļiem, vēstīja, ka ķīmiskā izmeklēšana nekādas indes profesora iekšējos orgānos nav atradusi. Apglabāts Rīgas Lielajos kapos.

Pēc K.Baloža nāves viens no lielākajiem ASV laikrakstiem The New York Times publicēja nekrologu, kurā Kārlis Balodis bija nodēvēts par "pasaulslavenu ekonomistu, kas bija viens no pirmajiem Palestīnas modernajiem pētniekiem".

Ko varam mācīties un aizgūt no Kārļa Baloža mantojuma?

Mērķtiecība, patstāvība, uzņēmība.

Starpdisciplināritāte darbībā un pētījumos.

Starptautiska sadarbība un darbība.

Dzimtenes mīlestība.

Iestāšanās par savām idejām, to popularizēšana

un rīcība